

МОЗАЙКАТА КАТО СЪВРЕМЕННО ЕКСТЕРИОРНО РЕШЕНИЕ

Александра Иванова¹

ВСУ "Л. Каравелов"

MOSAIC AS A MODERN EXTERIOR DESIGN

Alexandra Ivanova

University of Structural Engineering & Architecture "Lyuben Karavelov"

***Abstract:** The study presents a contemporary reading of classical mosaic traditions and technologies elaborating a facade of a house. The combination of mosaic technology with the application of ceramic works is inspired by the art of the great architect Antonio Gaudi and reconnects in a new way with the existing artistic trends for the exterior design of buildings.*

***Key words:** mosaic, exterior design*

1. Въведение

Мозайката съпътства човешкото жилище от хилядолетия и го превръща в произведение на изкуството – красиво и удобно място за обитаване. Настоящото изследване ще представи съвременен прочит на класическите мозаечни традиции и технологии във вид на разработка върху фасада на къща. Съчетанието на мозаечна технология с апликация на керамични произведения е вдъхновено от изкуството на великия архитект Антонио Гауди и се свързва по нов начин със съществуващите художествени тенденции за екстериорно решение на сграда. За целта на изследването, по-долу ще бъдат представени накратко мозаечните технологии и традиции, както и част от творчеството на Гауди, пряко свързани с обекта на изложението.

2. Мозаечни технологии

Мозайките са подови или стенни покрития в помещения на жилищни, обществени и култови сгради. Те са изработвани от камъчета (тесери) с различен материал, цвят и големина и са служели за декорация на стени, подове и тавани.

Най-ранната мозайка - облицовка на колони с печени глинени конуси, забити в още мократа глина, е открита в шумерския град Урук от края на IV хилядолетие преди Христа. За първа се смята мозайката, открита във фригийския град Гордион. Тя изобразява геометрични орнаменти и се датира в VII век пр.Хр. В древна Гърция най-

¹ Александра Иванова, д-р, доцент, ВСУ "Л. Каравелов" гр. София 1373, ул. "Суходолска" № 175, alexivanova@yahoo.com

стари са мозайките от град Олинт - края на V век пр. Хр. Те са изработени от бели и черни речни камъчета с геометрични и фигурални изображения.

При изработката на мозайките се прилагат главно две техники - *opus tessellatum* и *opus vermiculatum*. Първата се отличава с използването на по-едри камъчета при мозайките с орнаментален характер. Втората техника се употребява предимно във фигурални композиции с по-дребни елементи за постигане на по-детайлни образи. По-рядко се прилага техниката *opus sectile*. При нея се използват големи плочки от разноцветен мрамор или друг вид камък с различни форми, които образуват сложни геометрични композиции. Най-често се съчетават двете техники *opus tessellatum* и *opus vermiculatum*.

Мозайките се полагат върху дренаж от едри ломени камъни. Върху него се поставят два пласта хоросанова замазка, примесена със ситно натрошени тухли с дебелина 6-8 см. От II-I век пр.Хр. камъчетата се изработват от разноцветни мрамори и различни видове камък, ломена керамика и парченца цветно стъкло (смалт). Те се редят на мокро върху фин хоросанов пласт с дебелина 0,5-0,8 см по контурите на предварително скицирана рисунка. При тази техника майсторът е трябвало да работи бързо, докато хоросанът е още мек. Разстоянието между камъчетата се е запълвало с хоросан, като накрая повърхността на мозайката се излъсквала с пясък [1].

2. Casa Vicens на Антонио Гауди

Casa Vicens е къща в Барселона, проектирана от големия испански архитект Антонио Гауди, която от 2017 г. е превърната в музей. Смята се за една от първите сгради от стила Ар Нуво (на френски: *art nouveau*, „ново изкуство“) и е първата самостоятелна къща, проектирана от Гауди.

Гауди завършва училището по архитектура в Барселона през 1878 г. През този период той се изявява във викториански стил, подобен на предшествениците си. Малко след като се дипломира, започва да разработва собствен стил, който се характеризира с изразена индивидуалност и подчертана еkleктичност в духа на модернизма, широко разпространен във всички европейски столици в края на 19 и началото на 20 в. Стилът на Casa Vicens е отражение на Mudéjar архитектурата, един от популярните стилове на епохата, които могат да се видят в творчеството на Гауди - смесица от ориенталски и неокласически елементи. Уникалното за Гауди е преплитането на различните стилове и използването на разнообразни материали като желязо, стъкло, керамични плочки и бетон, много от които могат да се видят в тази сграда. Гауди се откъсва от традицията и създава нов архитектурен език, а Casa Vicens представлява нова глава в историята на каталунската архитектура, както и началото на успешната кариера на Гауди [2].

През 1883 г. Гауди получава поръчка за завършване на лятната резиденция на Мануел Висенс и Монтанер, собственик на фабрика за керамични изделия. Тази ранна творба се характеризира с няколко влияния, най-вече неоготика и Mudéjar, които отразяват в най-голяма степен испано-арабския архитектурен ситез. Neo-Mudéjar архитектурата е вид мавританска възрожденска архитектура, която Гауди успешно включва в проектирането на Casa Vicens. Това художествено движение започва в Мадрид в края на 19 век, като по-късно се разпространява и в други части на страната. Счита се за испанската амалгама от мюсюлмано-християнски дизайн. Някои от характеристиките на стила - арки с формата на подкови, декоративни фасадни орнаменти могат да се видят в Casa Vicens, Вила Ел Капричо и имението Гюел на Гауди от по-късното му творчество.

Плановете за строителство датират от 15 януари 1883 г. Къщата е изградена от необработен камък, груби червени тухли и е облицована с цветни керамични плочки, подредени в шахматен ред, както и множество плочки с флорални изображения (фиг. 1). Покривът на Casa Vicens е наклонен на две страни и има четири фронтона. Характерна черта в работата на Гауди са решенията за вентилационните тръби и комини, сложно декорирани в подобен на фасадата стил, които добавят драматичен и фантастичен облик на сградата.

Фиг. 1. Модел на Casa Vicens

Къщата е разделена на четири нива: сутерен, два етажа за живеене и таванско помещение. Общата ѝ площ е приблизително 1266 кв. м, но през 1925 г. тя бива разширена от друг архитект, с одобрението на Гауди, който по това време е зает с изграждането на Саграда Фамилия. На приземния етаж има обширна дневна-трапезария, малка стая за пушачи в турски стил и две допълнителни стаи. Етажът е леко повдигнат с цел по-добра вентилация и осветление. На втория етаж са спалните на семейството. Стълбище във формата на подкова служи за достъп до трите етажа. Третият или таванското помещение е мястото, където са живеели слугите. Сутеренът съдържа достатъчно място за складово помещение и кухня и получава светлина от двор в английски стил [3].

Casa Vicens е построена с помощта на различни материали и чрез умело съчетаване на колоритни цветове. Стилът ѝ е от ключово значение за развитието на съвременната архитектура. Самата къща е уникална, а комбинацията от картини, скулптури и произведения на приложните изкуства добавя съществени допълнения, характерни за модерния стил на Гауди.

Интериор

Трапезарията е най-пищно украсената стая в къщата и включва много декоративни решения взети от природата като птици и лозя. Гауди използва пресован картон за създаване на триизмерни фигури от бръшлян, плодове и цветя. Стенописът в купола на дневната стая представлява оптическа илюзия, характерна за декорацията на сградите по времето на Ренесанса. Тя пресъздава впечатление за ажурен купол с летящи гълъби. Таваните са украсени в типичен арабски стил, абстрактни орнаменти, птици, растения и цветя (фиг. 2).

Фиг. 2. Интериор Casa Vicens

Фиг. 3. Екстериор Casa Vicens

Екстериор

Първите две фасадни нива на къщата са облицовани с хоризонтални редове от керамични плочки, декорирани с невени, които могат да се видят и по пода в интериора на къщата. Тези цветя, отглеждани в градината на имението, са пример как Гауди извлича много от вдъхновението си от природата. Чугунните парапети с растителни мотиви и железни палмови листа, които оформят портите на къщата са друг начин, чрез който Гауди включва органични елементи в работата си (фиг. 3). Растения, които е трябвало да бъдат унищожени при изграждането на сградата, като цветя или дървета, са пресъздадени в детайлите ѝ. От втория етаж нагоре плочките преминават от хоризонтална във вертикална декорация и флоралните орнаменти се заменят със зелени и бели плочки. Елегантен херувим седи на ръба на малкия балкон, който гледа към улицата. Гауди обръща особено внимание на всеки детайл, като проектира изсечени ръбове към ъглите на сградата, за да избегне правите ъгли и суровият вид на класическата архитектура.

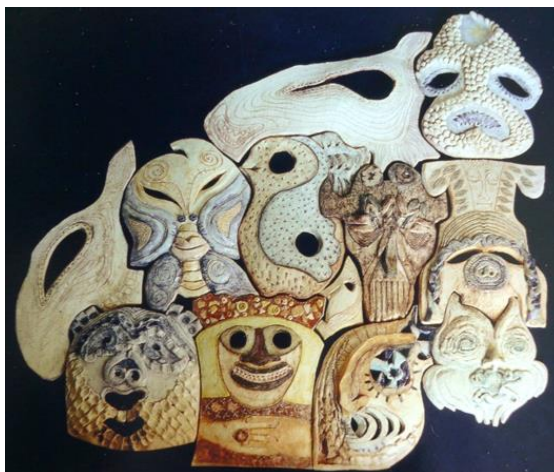
Casa Vicens е завършено произведение с несъмнена художествена стойност, което продължава да вдъхновява поколения архитекти, дизайнери и художници. Гауди е ренесансова личност, събрала в себе си многопосочни таланти. Самият творец е мозайка от контрасти, колорити и стилистични предизвикателства. Всяко негово произведение поражда с размаха, приказното въображение и хармонията, която

постига, въпреки немислимо дръзките комбинации и благодарение на неподражимо индивидуалния си талант да балансира художествените съставки, воден от духа на времето.

Гениалните творби на Гауди са в основата на създаването на следващата част от това изложение, като скромен опит за художествен експеримент върху фасادا на къща, посредством възможностите на мозаечната технология, комбинирана с апликация на керамични произведения.

3. Мозаечна технология, съчетана с апликации от керамични маски във фасадно решение на къща

Мозайката, която ще бъде разгледана тук, представлява еklekтична комбинация между различни технологии и художествени стилове. Централно място в нея заемат 10 керамични маски (от автора), които първоначално са били част от декоративно пано, предназначено за стенна украса. Композицията маски се е вписвала в правоъгълен триъгълник. Тя е била предназначена за конкретен интериор с точно определено място и размери. Вътрешната структура на паното е съставена от 12 маски подредени под формата на пъзел (фиг. 4). Те влизат една в друга и формата на всяка се определя от формите на останалите. Всички маски коментират, макар и в различна степен темата за преобразяването – някои правят паралел с човешкия образ, в други преобладават зооморфни елементи, трети са с по-абстрактно съдържание. Подобни решения не са рядкост в изкуството на маската от древността насам. Много култури разглеждат маската като начин да се представят демонични персонажи, зверове, фантастични образи, които съдържат антропоморфни елементи, както и взети от фауната и флората елементи. Някои маски са плод на чисто декоративни решения, други са по-реалистично разработени.

Фиг. 4. „Кралят и неговата свита“

Маските-обект на това изложение имат по-скоро приказен характер и символика характерна за индо-европейските култури. Названието на паното е „Кралят и неговата свита“, а персонажите в сюжета са: „Кралят“, „Кралицата“, „Мечката“, „Водния дух“, „Дявола“, „Туземката“, „Ин-ян“, „Мадам Бъттерфлай“, „Магарето“, „Коня“, „Сатира“ и „Луната“. Основите им са изпълнени от платки глина и са доизградени с пластични декоративни елементи. Маските са полихромни, като цветовете са постигнати чрез керамични оцветители, смесени с прозрачна глазура. Пластичният материал е фина шамотна маса.

За съжаление, плановете за интериорната експозиция на паното са променени и то остава без първоначалното си предназначение. Поради специфичната си композиция и ориентация, поместването му в друго пространство в този вид би довело до множество компромиси. Така възникна необходимостта да се потърси ново, креативно решение, което да промени изцяло първоначалната композиция и маските да се поместят като свободностоящи елементи, вградени в нов екстериорен сюжет.

Основните въпроси на които трябваше да се намери отговор, бяха два – да се потърси подходящо пространство, с което маските да кореспондират и нов начин, посредством който това да се случи. Тук трябваше да се съобрази не само наличието на вертикален архитектурен елемент – стена, фасада и т.н., но и вписване в цялостния екстериор, стил, околна среда и т.н.

Новото композиционно решение намери мястото си на фасадата на фамилна къща в с. Ряховците, Севлиево. Творческата задача пред автора беше да направи паралели със съществуващите архитектурни елементи на сградата и да се съобрази с екстериора – асма и градина пред къщата (фиг. 5, 6).

Врата със засводена горна част към пристройката, изградена до къщата, се превърна в художествен повод да се проектират три арки, които да формират архитектурен ордер във фасадата на долния етаж. Така се създаде оптичка илюзия за отворени през арките пространства, в които маските се вписаха по органичен начин. Фонът около тях се реши в синьозелената гама, която направи добър контраст както със самите маски, така с и изпълнените в охра арки. Горната част на мозайката се свърза с асмата пред нея чрез фриз, изобразяващ на свой ред асма с листа, клонки и големи червени гроздове. Растителните елементи са представени геометрично, а фонът в синята гама „трепти“, благодарение на импресионистичното съчетаване на сини, зелени и виолетови цветове. В чисто стилистично отношение това позволи на маските да изпъкнат с различната си трактовка, богата на детайли и фактури повърхност (фиг. 7). Цветното решение на мозайката се вписа в общата гама на екстериора на къщата и направи връзка с дворното пространство като цяло.

Фиг. 5, 6. Мозайката в екстериора на къщата

Материалите за изпълнението на мозайката са начупени цветни теракотни плочки с различна големина, като повечето са между 4 и 8 см. Участват и далеч по-

малки керамични елементи, които запълват пространствата между по-големите плочки. Свързването между стената и керамичните изделия е изпълнено чрез екстериорен теракол и четири нюанса фуги, съобразени с цветните полета на мозайката – карамел, океан, какао и индиго.

Идеята в бъдеще е мозайката да продължи по протежение на цялата фасада с още една арка и три маски, които остава да се включат в общото решение, като се използват същите художествени принципи и материали.

Фиг. 7. Мозайката

Изводи

Настоящото изложение е скромен опит за връзка между идеи и практики от творчеството на едно голямо име в модерната европейска архитектура, по повод трансформиране изгледа на една съвсем обикновена съвременна сграда. Целта на изследването – да се свържат образци на приложното изкуство с решение на екстериорен проблем, дава резултат, който променя в положителен аспект естетическия вид на къщата и я превръща в нова форма на архитектурен синтез. Ако използваме една стара метафора, това е края на приказката за изкуството и архитектурата, които се събрали заедно и заживяли щастливо.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Fischer, P. *Mosaics. History and Technique*. New York & Toronto, McGraw-Hill, 1971.
- [2] Lapunzina, A. *Architecture of Spain*. Greenwood Press. 2005.
- [3] Bernstein, F. *The Restoration of Casa Vicens, Antoni Gaudí's Hidden Gem*. Wall Street Journal. 2015.